

Angela SAVIN-ZGARDAN.

***Dicționar frazeologic motivațional
cu ilustrații și contexte.***

Chișinău: Bons Offices SRL, 2023. 276 p.

Liliana BOTNARU

Doctor în filologie

E-mail: liliana.botnari@sti.usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9909-2982>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM (Chișinău)

Anii 2020-2023 pentru Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” au fost ani dificili, cu nenumărate provocări, incertitudini, însă, în tot acest tumult de evenimente și trăiri, cercetătorii au reușit să se mobilizeze și să creeze, să cerceteze, să editeze lucrări valoroase și cu adevărat utile. *Dicționar Frazeologic motivațional cu ilustrații și contexte*, elaborat de către doamna doctor habilitat Savin Angela, este o astfel de apariție editorială, reprezentând o continuare firească a cercetărilor autoarei pe tărâmul motivației semnului glotic.

Așa cum menționează în *Cuvânt-înainte*, dicționarul se adresează „specialiștilor filologi, studenților de la facultățile de Litere, Limbi moderne, Istorie, Culturologie, liceenilor și gimnaziștilor, vorbitorilor alolingvi, celor care studiază limba română ca limbă străină, dar și publicului larg care manifestă interes pentru problemele de frazeologie, semasiologie, motivologie, servind și în calitate de suport didactic pentru diverse discipline socio-umane”.

Dicționarul de față este unul valoros, oferind cititorului o gamă vastă de informații, explicând motivația frazeologismelor, a locuțiunilor, a paremiilor selectate cu meticulozitate de autoare, sorgintea acestora. Or, toate s-au constituit de-a lungul timpului, uneori căpătând diverse variații de sens sau ieșind din uz, dar reprezentând modul de a percepe lumea, viața, realitățile lumii înconjurătoare de către o comunitate etnică. Autoarea propune o clasificare a acestora în **indigene** – unitățile polilexicale ce se referă la realitățile din lumea înconjurătoare: „ce descriu viața cotidiană; ce se referă la profesii și meserii; cu referire la exteriorul omului; legate de faună; având lexic militar; legate de fenomene ale naturii; expresii tabu”, precum: *a arde pământul sub picioare* (domeniul militar),

a *arunca în față* (viața cotidiană), *când ți-i vedea urechile* (viața cotidiană), *a fâgădui marea cu sarea* (viața cotidiană), *între două focuri* (domeniul militar) ș. a., și **generale** – cele care au pătruns în limbă pe filieră cultă, acestea regăsindu-se în dicționar într-un număr mai mare: „biblice; mitologice; bazate pe realități istorice; livrești”, ca în exemplele: *a-și arde corăbiile* (istorică), *armura lui Ahile* (livrescă), *banul văduvei* (biblică), *banii nu au miros* (istorică), *caii lui Diomede* (mitologică) etc. Bineînțeles, cercetătoarea nu pretinde a fi elaborat un dicționar tezaur, ci menționează caracterul selectiv și reprezentativ al lucrării.

Cu referire la structura dicționarului și prezentarea materialului lexical, precizăm că informația despre acestea este indicată rezumativ și explicit în partea introductivă a lucrării – *Indicații privitoare la utilizarea dicționarului*. Autoarea Angela Savin-Zgardan expune principiul selecției și prezentării unităților polilexicale stabile, cu indicarea tipului de motivație a expresiei idiomatiche. Observăm că, pentru a orienta cititorul în consultarea dicționarului și pentru a simplifica identificarea unității frazeologice căutate, autoarea a clasificat în ordine alfabetică corpusul frazeologic motivațional.

Pentru elaborarea acestui studiu, doamna Savin-Zgardan a știut să pășească pe tărâmul mitologic, biblic sau antropologic, să traverseze epoci – de la Antichitate până la Evul Mediu sau perioada Romei Antice, să călătorească printre cele mai populare povești, povestiri și capodopere ale literaturii – *Alice în Țara Minunilor*, *Raul, cavalerul Bărbii albastre*, *Iliada* și *Odiseea*, *Don Quijote de la Mancha*, *Hamlet* și altele, să stea la sfat cu filosofi, oameni ai științei sau scriitori, precum René Descartes, Platon, Arhimede, Blaise Pascal, Charles Darwin, Horațiu, Machiavelli, găsind motivația originii, apariției expresiilor idiomatiche prezentate, precum și, în cazurile posibile, echivalentele acestora în alte limbi, demonstrând circulația lor internațională. Așa cum menționează autoarea într-o altă lucrare a sa, „Motivația unităților *polilexicale stabile în limba română*”, „dacă nu este prezentă o componentă simbolică, autonomă în mod clar, un paronim evident sau o legătură metaforică sau metonimică accesibilă, sau încă o motivație univocă, înțelegerea unităților polilexicale stabile este, de fapt, foarte vagă” (2019, p. 29). Respectiv, doamna Angela Savin-Zgardan cercetează geneza frazeologismelor, a locuțiunilor, backgroundul de funcționare a acestora atunci și acum, în diacronie și în sincronie, identificând motivemul. Complexitatea și diversitatea materialului frazeologic prezentat în dicționar – plasarea într-un context beletristic sau publicistic, selectat cu atenție de către autoare, precum și reprezentarea artistică, printr-o ilustrație sau imagine simbol – demonstrează accesibilitatea și ținuta poligrafică impecabilă a lucrării, devenind un instrument nu doar util, dar și atractiv, actual, un perfect „mentor” pentru studenți, elevi și publicul larg, care oferă informații relevante, esențiale pentru cultura, pentru competența lingvistică a fiecăruia.

În acest sens, vom prezenta una-două unități frazeologice, excerptate din studiul de față, tocmai pentru a ilustra cele menționate mai sus:

Bătrânul Adam / ME, G, biblică

Conform Bibliei, Adam e primul om, tatăl genului uman. Iată de ce oamenii sunt numiți fiii lui. Conform, Bibliei, Adam a trăit 930 de ani, viața urmașilor săi scăzând

considerabil după Marele Potop. După Potop, deși mai mulți oameni au trăit peste 400 de ani, treptat, durata maximă de viață a omului a scăzut la aproximativ circa 120 de ani.

Unitatea frazeologică *bătrânul Adam* în zilele noastre este corelatul unei persoane foarte bătrâne.

Context. *Bătrânul Adam*, el nu era decât un copil. Eu sunt Adam cel bătrân: fiindcă sunt același bărbat și, de atunci, am crescut. Noi suntem același arbore, însă eu am mers mai sus.” (p. 31).

Așadar, este o unitate frazeologică cu motivație extralingvistică biblică, ce face trimitere la personajul biblic Adam, care a trăit 930 de ani. Autoarea prezintă geneza unității, ulterior menționând semnificația acesteia în prezent – „corelatul unei persoane foarte bătrâne”, precum și contextul în care a fost atestată.

Oameni de bună credință / ME, G, istorică

Această expresie a devenit proverbială după publicarea Apelului de la Stockholm din 19 martie 1950, lansat de Comitetul permanent al partizanilor păcii. Sunt chemați *oamenii de bună credință*, oamenii progresiști care urmează să-și unească forțele pentru a ajunge la un obiectiv comun în lupta pentru pace și în toate activitățile progresiste ale oamenilor.

Se utilizează cu semnificația «persoane care au convingerea că acționează în temeiul unui drept și conform cu legea sau cu ceea ce se cuvine».

Context. În opinia sa, este important ca persoanele care exercită funcția de judecător sau procuror să fie *oameni de bună credință*. „Eu aș vrea ca sloganul reformei justiției să fie anume acesta: «Oamenii de bună credință – în funcții cheie», în funcțiile de decizie în sistemul judecătoresc și sistemul procuraturii, pentru că atunci când există bună credință niciodată persoana n-o să-și permită să folosească legea, să denatureze legea în folosul propriu sau în interesul unui grup mic de persoane», a adăugat ea (președinta Asociației *Vocea Justiției*)” (pp. 170-171).

Este o expresie cu motivație extralingvistică, care a pătruns în limba română pe cale cultă, axându-se pe realități istorice. Cercetătoarea prezintă contextul în care este utilizată expresia, oferind, de asemenea, și referințele bibliografice.

În concluzie, suntem recunoscători autoarei pentru dedicația și dragostea cu care a trudit asupra acestui dicționar, descoperind semnificațiile expresiilor frazeologice și împărtășindu-le cu noi, cititorii, într-un mod atât de frumos, demonstrând încă o dată bogăția și splendoarea limbii române.

Notă: Recenzie elaborată în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.

Primit: 21.02.2024

Acceptat: 21.05.2024